

АМЫДЫРАЛ-БИЛЕ ХОЛБААР

«Билиг» нийтлэлийнх респуб-лика организацианы ажлы-чы чоннарны коммунист кижизилдэлийнх партианын область организацианын шынчы, идеология, полити-ка-кижизилдэ ажилыныг сис-темазын чутула чегин эзлел турар. Амг үедэ нийтлэлдэ 4417 лектор хаара тутуунган. Чыл келген тууд лекторлар-нын саны көүдөл, оларны ажылыны шынчы экижип, хөвир хой талайг апар чы-дар. Марксисч-ленинчи теор-ияны, партианын шийнги болгаш даштыкы политиказын чонга угадыр, СЭКП-нн XXV съезидини документи-лэрин тайлбырлар, СССР-нн чад Конституцияны, СЭКП ТК-нын Плениумарын шийтиреллэрин, СЭКП ТК-нын Чингис секретари, СССР-нн Дээдэ Советини Президиум-ун Даргазы эл Леонид Ильич Брежневти ажылында ор-төмөг коммунистичи чутула айтырларын пропагандалаа-ры «Билиг» нийтлэлийнх ажилында кол чери эзлел турар.

Эрткен чылын республика-нын ажылы чоннарны ба-рык 18 муң лекция номчут

тунган. Оон 6725-и парти-анын болгаш куруленин чутула шийтиреллэрин пропагандалаа-рын дугайнда айтырлар-га болган, 7104 лекция көдө-ажылагый темазын номчут-тунган. Ажыла-хөдөөгө ак сеп-килг, чон мурунга хой санинг, бидик утка-шынчалыг лекцияларны номчут турар лекторлар эвэсш эвэс, А. П.

аас журналдары, айтыр-хар-ны кезжэлери эрлп турар. Амгы үедэ «Билиг» нийти-лэд организацианын база оон лекторларын амыд-ралында бир кол чүүл — лек-тор кадрларын хой-ниити ат-тестациян эрлтирп турары болур. Лекторларын хой-ниити аттестациязы — лектор мергежилдэ, билигин, арга-

йон болгаш хоорай «Билиг» нийти-лэд организациаларында аттестация комиссияларыны хой кезин бо ууг, харыс-галыг ажыла бидик денелде эрлтирп даш багй эвэс ажылаан. Аттестацияны кан-чаар чоруп турарын дугай-нда мэдөөн ап, баштаар черин президиум хуралдары-га ай санында чутаалажыры

Лекторларның аттестациязы

Сухомилнова, П. В. Кирдеев, М. А. Хадаханэ (Кызыл), С. Д. Ховалыг (Бай-Тайга), Д. Г. Оюн (Танды) болгаш эскелер-даа мурун хундускелин чаа-лап алганар. Лекция пропа-гандазы амыдыралчы улам ха-нылап, куш ажылы коллек-тивтерин ажыла-хөдөө, сонур-галы болу берген.

Көдө ажыла-хөдөөн ор-тузунга номчутуунган лекция-лар эвэсш эвэс, ыччалда-даа оларын даштык, шынчы ам-даа чавис денелде, Улуг-Хем, Тес-Хем, Эрзин, Барын-Хемчик, Каа-Хем райондар-да лекция номчутуун систем-аа тургузуган, мыла артем-практиктик конференциялар,

дуржулганы бедидерини бир чутула аргазы болур. Аттес-тацияны эки эрлтирп лектор-нуң бодундан, оон белеткели-лэ, билиг-мергежилден кон-чут хамааржыр. Лекцияны артемге үндэлелетинген да-нынчы шаап халдакчы харак-терин, партийд иизг чутула-рун көргүзүлө бидик билдэ, бидик арга-дуржулга херек, Ыччалгаш аттестацияны эр-лтирп дашык-ле ол негедели боттандырыр болур. Респуб-ликаны 4417 лекторларын 3681-и хой-ниити аттестация-ны эрлкен. Аттестация үзүн-дэ дашык лекцияларын ба-ла лекторларын хой кезин «эки» демдектерин алган. Ра-

аааа азынп ажылааш, пар-тия организациаларын ху-ралдарына чангыс эвэс улаа көрүп, бот-боттарын арга-дуржулгаларын солчуп, кол-лективтиг ажыла боттанып-рып чоруканын түнелдэ-лэд лекторларын хой-ниити аттестацияны чогур ойундэ эрлтирген.

Республикада нийти-биле лекторларын хой-ниити ат-тестацияны 140 киж эрлп шыдааан. Тожу, Чөөн-Хемчик, Өвүр, Би-Хем райондарын «Билиг» нийти-лэд органи-зациаларын баштаар черлери, оларын президиумары бо чуту-ла ажыла кошмак дууртуп, негедэ чок чоруп көргүзүп, аттестацияны куду денелде эрлтирп турар.

«Билиг» нийтлэлийнх рес-публика организацианын лекторларын мурунда уугу-сорулга туруп, Россия Федерацияны Дээдэ Совет-инге болгаш чер-чер Советте-ринге сонгудаларга база В. И. Ленинни төртүтүнгө-нинен бээр 110 чыл болур онгач уткунур белеткел ажилары хун келген тууду калбарып турар.

БЫЖЫГ БУЗУРЕЛДИГ

«Тыва даг-дугу» комби-наттын септелге-тууд эр-гелелине Тамара Иванова Бурулеага уурткан ше-верлектиер бригаданы Ак-Довурактыг туудуларын мурнакчы бригадаларынч бйрээн.

Ол бригаданын шевер-лектиер хуорайнын бирги болгаш чедиги столоваала-рын септелгенин ыкган, Ак-Довурактыг Туудулар суурунда ийн квартиралыг дык хой чаа чуртталга ба-жыларын шеверлек ажиларын күөстөккө, ком-бинаттын арылгал фабрика-зынч чехтерин шукатур-лап, чугайлап, бузаан. Оларын ыкган ажылаары эки шынчалыг болган, ыччалгаш бидик үнелээш-кини алган. Бригаданын кижигилери шунгузу ажилга кызымак, чангыс хойу, хойу чангыс даш

ажылап турар. Брига-дын хоочунары, ылангма Тамара Бурулева, Зинаида Саан, Татьяна Бобровская болгаш анык ажылычлар ошаашкан ажылында бидик харысгалыг, ак сепкил-дин биле эш-өөрүнгө эки үлгери көргүзүп турар-лар. Шеверлекти анык кыс Лена Кончук Ак-Дову-рак хоорайны № 3 проф-техучилищени дооскаш, туудуга келген. Лена учил-лиште өөренип алган ме-тежиян туудуга келген уламга ханыр билип ап, дуржулгалыг эш-өөрүнгө туудак чок ажилыг баш-лап, боттарынын байлак арга-дуржулгалыг дашчы-зып берип турар брига-дын хоочунарына өөрүп четтиргенини илгерилээр мен — деп, Лена Кончук чутаалап турар.

Септелге-тууд эргелели ажылычларын тууду ма-териалдары биле чогур үе-инде четче хандырбайн баары таваржып турар.

— Бузук болгаш оон-даа өскө эргелек чутула мате-риалдар биле бисти четче хандыра болза, оон-даа эки ажылап болур бис. Чамыкка бузук чогунлаа ажыл чок анаа турар ужурга таваржыр-ыр бис — деп, бригадир комдуп чутаалап.

Бригадалар аразында со-циалистичи чарыкка каш улаа тилкелди болуп кел-ген мурнакчы бригада 1980 чылы безик темп-биле өгө-лөдөн, Ленинчи юбилейге те-лентиг ужуражырыга Т. Бурулеванни бригаданы быжыг бузурелдиг ажылап турар.

М. ООРЖАН.

УСТЬ-ИЛИМНИЦ ЦЕЛЛЮЛОЗАНЫ

ИРКУТСК ОБЛАСТЬ. Усть-Илимниг ыш-үлөтүр комп-лекцияныг целлюлоза заводу-нун бирги элчезини туудунаа аныгалгал киририни экинчи-рилге ажилдары чоруп турар. Оон күчүзү — чылда 250 муң тонна агарткан целлюло-заны бээр. Нарын дериглери шөп, продукцияны шөп-дө хайнылыргызын чедик-киниг эрлтирген. Асылгал де-риг-хөдөөсөлери, бууду-лени чамдык чехтери амылга-да кирген. Туудулар, мон-танинтер, ажылачылар чиг-эт белеткеленин, целлю-лоза амылдап ылырынын ту-дугарын амылгапта кири-ринге белеткел турар.

ЧУРУНТАРДА: ыш-үлөтүр комп-лекцияныг целлюлоза за-воду-нун участогу; шөп-дө хайнылыргызын ыкган цел-люлоза туурамаал илалдары лаборатория Юлия Пономарева көргүзүп тур.

Э. БРОХАНЕНКОНЫ ФОТО-лары.

СЭТА-нык фотохрониказы.

Парлаагадан үнгөн

«ПАРТИЙНАЯ ЖИЗНЬ» № 1

СЭКП ТК-нын «Партийная жизнь» деп журналыныг бо чылдагы бирги номери чырыкче үнгөн. Ук журнал «Владимир Ильич Ленинни төртүтүнгөн хундунден бээр 110 чыл оюнун дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы-биле амыттынар. Номерде «Дуус депутаттарыны Советтерини сонгудалар» деп мурнуку чуту, СЭКП ТК-нын секретари В. И. Долгихти «Одлага-энергетиктиг комплекстиг буудуурадарын уугу-рунун денелде бидер» деп чүүлү кирген.

И. Кузьминини «СЭКП — ажылыч аныгын, бүтү ажылыч чоннарны, бүтү уугурун политикаг баштычмын», Г. Лап-чинскийни, В. Нечипоренковни «Ажыла-агы уугурун чун инициативаны болгаш харысгалган», Ю. Болдоловни «Кантат туудуга шийчил-дуржулга үндэлээш», А. Ивановни «Сонгудала кампанияныг үзүндө масса-поли-тиктиг ажил», В. Васильевни «Сут буудурун шуну-рулга-хөдөөсөл», Потоповни «Чангыс аай айтырлыг хуралдар», А. Калынини «Эштерини динилгаларын ап турарымы», В. Сысоевни «Төрөң журттуг патриот-тарын өстүр» деп чүүлери журналда парлаттыган.

«Делегей байдалыныг темаларына» деп рубриканым алаа биле Ю. Киршинин «Дайын талаа-кылыгынын бод-дары буттес» деп чүүлү база кирген.

«АГИТАТОР» № 1

СЭКП ТК-нын «Агитатор» деп журналыныг бирги номери үнгөн. Ук журнал «Владимир Ильич Ленинни төртүтүнгөн хундунден бээр 110 чыл оюнун дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы-биле амыттынар.

СЭКП ТК-нын ноябрь (1979 чыл) Плениумун түнелдэ-ринин, эл Л. И. Брежневти чутаагынын, СССР-нн Дээдэ Советини онгу чыжынын ийги сессиянын материал-ларын талаа-биле бөдөөлөр чорутарын чижек планы ба-за методиктиг сүмелер номерде парлаттыган.

Совет Армияны болгаш Шериг-далай флотун хунунге уткунур армия генералы И. Шкадовни «Тайбынны бол-гаш социализмни камгалаанда» деп чүүлү номерде база кирген. Эвэлдөөн болгаш автономнуг республикаларын Дээдэ Советтеринге база уус депутаттарынын чер-чер Совет-теринге сонгудаларга уткунур «Чонун бузугу арга-чары-галы» деп чүүл парлаттыган. Беш чылдык доозукчу чы-мын амылгапта кирер туудуларын дугайын СССР-ни Куршан дарганын бирги оракачыны В. Исаев чутаалап турар.

Оон-даа өскө солун чүүлдер база сүмелер номерде парлат-тынгылаан.

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛААР

Делегейни уруглар чылы доозулган. Ол чылды органи-застыг эрлтирп районга тускай комиссияны тургузуп, кымыр ажыларынч планын баш уугу тургускан. Барын-Хемчик районга шунту 21 эс-ли-салтар бар, а оларын 10-у көдө черлерде болгаш сес-ли-салтар хоорайда турар. Бо бүгү уруглар албан чер-леринде шунту 133 кижизилд-чи башкылар амылдап турар. Уруглар чылын организастыг, эки эрлтирп талаа-биле хой ажылар кылдыган. Бүгү-дө эс-ли-салтарга тускай стенид-лери, буудуларын кыл-гылаан. «Хун көдөдө хүн-нел туура» деп девизтиг уруг-ларын фестивалын эрлтирген. Орта чутула школалар эвэс, а бичин чаштар база илел-лиг киришкен. Март айда уруг-ларынч холдан кылган чүүл-дерини денелдизин органи-застыг эрлтирген. Оон аныг-да аны-бүрү экскурсияларын органи-застыг, спортчу маргыл-даларын эрлтирген. Уруг-лар албан черлерини денел-дизин, суурларынч микро-районнарына спортчу шөпчү-гөштерин, уруглар ойнаар тус-кай черлерин хойу кылган. Чутула Кызыл-Мажалыкка бе-ан чеди черлерде ындыг шөп-чүгөштерин бо чылын кыл-гылаан. Уруглар чылында тура-скааткан лекция, бөдөөлөрүн ада-недере база хойу ном-чан. Эс-ли-салтарда уруглар-нын аш-чечинин ассорте-ментин көүдөл, оон шынары экижөн.

Уругларынч кадым камга-лаар талаа-биле экилдер хой ажыларын кылган. Уруг-лар чылында туудулар чаш-тарга белек кылдыр эс-ли-сал-тарын тутулаан. «Шекпэр» сөкхөз 90 уругларга чамайн турар чаа эс-ли-салтар амыт-кан. Мыда хой кезинде мал-чыларынч амы-туу хаара туттуган. В. И. Ленин атыг «Тыва даг-дугу» комбинат 50

оруннуг асыны эркен чылын немей туткан. Районнуң эс-ли-салтарынч аразында «эки эс-ли-сал» деп социалистичи чарыкты кал-бартаан. Оон түнелдери камгалап түдүп үндүрүп келген. Ак-Довурак хоорайны эс-ли-салтарынч аразында мурунку черлерин «Адын дугуру» эс-ли-сал (эргелекчи-ни Т. Г. Багдасарян), «Хаа» (Г. А. Чугаева) олар чедип ап келген. Нийти-биле хоорай-нын уруглар албан черлерин дериг-хөдөөсөл, ойнаар чүүлдер-биле хандырганы эки. Көдө черлерден социалистичи чарыкка «Шекпэр» сөкхөз-тун «Хунчүгөш» атыг эс-ли-салы (эргелекчи Ч. С. Оор-жак), Кызыл-Мажалыкка эс-ли-сал «Ас» (С. Ямбыл), «Хемчик» сөкхөз эс-ли-сал (эргелекчи У. Монгуш) олар тилекчи болуп келгенер.

Бичин чаштарын школага белеткел, өөрөдөп кижизилер талаа-биле эки ажылап тур-ар кижизилдичи башкылар районга хой. Оларга Ак-Дову-рак хоорайдан: К. А. Тарака-нова, Г. А. Чугаева, В. Я. Ско-бекина, Н. И. Ильяшкина, К. А. Филимонова, Г. Г. Кон-драшенко, Кызыл-Мажалык-та: Сержинова Ямбыл, Ана-стасия Хоюг-оол, Сивана Ооржак оларны хамаарышты-рып болур.

Чамдык кылдыган, чедип алган чедикшиктер-биле чер-гелестир районну уруглар албан черлеринге ам-даа чедир кылдырмай турар ажылар, моон солгаар шийтирээр ужурлуг айтырлар хой бол-луп турар. Эс-ли-салтарда ажылап турар кижизилдичи-лерин хой кезин тускай баш-кы мергежил чок, Бисте бар 133 кижизилдичи башкыларынч чутула 51-и тускай баш-кы артемниг, 63 киж орту-мак артемниг, а 21 эс-ли-сал-тарын эргелекчилеринден сес-кижи башкы артемниг болуп

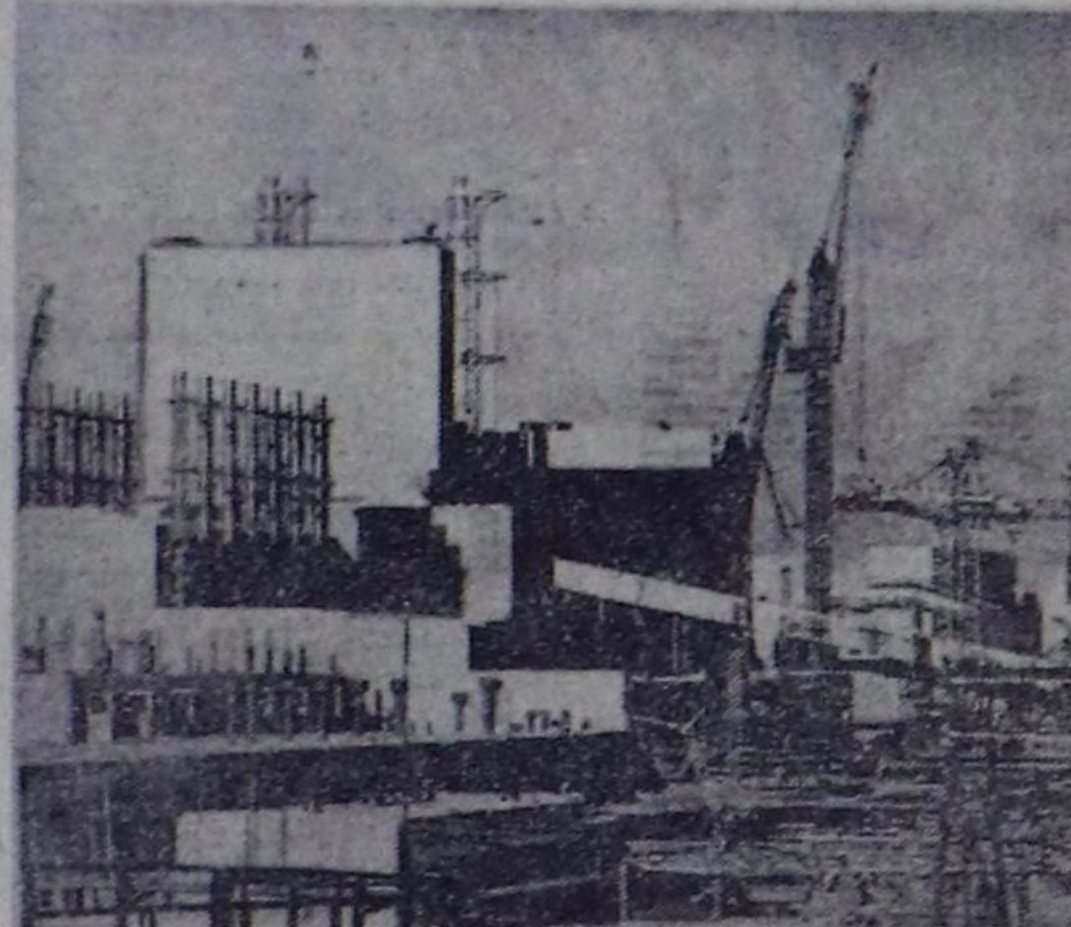
турар. Ылангыла көдө чер-лерде уруглар албан черлеринде тускай артемниг кадрларынч саны кончуп эвэсш, моон ужу-рунда чамдык эс-ли-салтарда кижизилдичи ажылыныг шы-нары чавис болуп, чогур программа баулаар ажылар чорувайн турар.

«Барык», «Дөң-Терезин» сөкхөзтарда уруглар эс-ли-сал-тары чедипшес, бар эс-ли-сал-тарынч септелгени, нийти арыг-шевери куду. «Барык» сөкхөзтун салбырында чангыс-ла малчынын уруглары эс-ли-салтарда хаара туттунаан, а Хөдөөлөң салбырында эс-ли-салты шагдала хаан алган. Ажыла-агыларда эс-ли-салтар-ынч септелгени, кышка белет-кел багай. «Дөң-Терезин» сөк-хөз эс-ли-салынын батареяла-рын дозуруп алган, үр үедө катап кылпн турар. Ак-Дову-рак хоорайда база-да эс-ли-салтар чедипшес.

Барын-Хемчик райпоу районну уруглар албан чер-лерин аш-чеч-биле багай хандырып келген. Уруглар чы-лында ойнаарактар, уругларга идик-хөдөөсөл санын салып турган. Оон ужурунда эс-ли-салтарда ойнаарактар чедип-шес.

Бисте эс-ли-салтар чедип-шес оларда нормалан ажыр уруглар туруп турар. Ыччалгаш чокку чыдарда эс-ли-салтар туудун көүдөлүр турары эргелек чутула. Чыл төнүзүндө районнуң эс-ли-сал-тарында ажылап турар кижизилдичи башкыларынч кат-тышкан хуралын эрлтирп, 1979 чылда ажал-кижизини түннү чутаалашкан бис. Ам сорулга — артем чылды чедип алган чедикшиктерин улам быжылгап, чедиктерин чала-дыр, чогадычы боз-биле ажылаарымы болур.

3. СОЯН, райүүсүмнүң улус өөрдиге килдизиниң инспек-тору.

Даг-дээ шөлө, орук ке-дээндө сөрө монгенин ак-ак төвөлөр — мал органи-застыг бургуу чоргалары тур-гузунда шөлөн оттап тор-лар. Төвөлгө черден чыгып, ийек, хой-биле байан айтыр-ган хөдөө чок. Мал турда, чонун алдын тавандаа чед-дизин дотгал турар. Ол киж чүлө кижизилерин улам быжылгап, чедиктерин чала-дыр, чогадычы боз-биле ажылаарымы болур.

3. СОЯН, райүүсүмнүң улус өөрдиге килдизиниң инспек-тору.

Хойлардан көк ыш бурулаан огден хурумниг арыныг, селин кончуп кеттиген анык хөдөөсөл киж бисти ут-куп алгаш, өгжө кирерин чы-лаан. Амгы үедэ малчыларынч оглери хуу амыдыралдыг үедэ мал магангы шымрак дээң бай удушту чугура дег ак өглериниң нийтиден ырак-та артык дериглг дээрин дениел бодол каарга, кыска үенип нийтиле чонун амы-дыралыныг чатай чоруу мар-гыш чок өсөөн илден.

Хайныларга шайны ээп турда, даштын машина да-жап келди. Ээлтир, башпа-гай эр кирип келди. Бергүн ужулгаш:

— Дамзын Дамкович Лам-чай — дээп, холун суула. Эрзин холун тууларымга дем-ир кыскаштар-ла.

— Кандыг чурттап, амыл-дал тур, силер?

— Мынчал-ла мал соондан калбайн, чонга баран болуп чоруу бис ийи.

— Мал-магангы хур эки-ле ийиан, чүгө алынар чы-лында хой-лаа көүдөлсө, олар-ларга тымыр, эс-лаа чок, бу-дун чечес?

— Хой-лаа күсүк хөдөөр семес шымак. Бо чылын олт-огенин хунд-лаа чугу-рун. Хар амыдыралда чуга-Хойларымс бо лаг артыла кыштада. Ынча иш-шанын эрп кыштаа бар. Ону амы-дыралык боз хөдөөк, Бистин дуулаагымыс, уугу олгуусу бугун мыла хой каларын тур-ар. Бо кыштада чаа көжүп келдиш, белеткел алган мал чени база мында. Улааас хой-ларын маааа экээр бис.

— Ол немелде кыштааааа сүт болгаш чурттап чер бар бэ?

— Каж-а-а-а, сүт-лаа бар, чурттап чер база бар. Бо кижизилдичи кызылчы көр-гөш, — бо эртен оон келди.

Мен район төвү кирип чордум — деп чутаалай-дыр.

Район Советиниң депутат-кыжы кандыг-да айтыр-лар турар-ла, болбай, улуска ужуражып чорам-дыр — деп иштимде бодам.

— Туман дугулаа, чывар тынган келерге соок. Долган-дыр даштар көүдөлсө. 1961 чылдын анаарынч оон бирини хуну. Чер чырыаанда-ла «Чаа орук» колхозтун дарга-зынын кабинети чырып тур-ган. Хой бригаданынч бри-гадир Күзөк Күнчүн шоваш, эрзин аажок бичин оол эд-лэп алган бо келген.

— Шылдар мен, барып хой-ларын хүлээп алышп лээр оол-дуп, канчаар бис, даша?

— Комсомолчу кижигиле-гээр алаар. Оон сес харгы киж хамашты хүлээлгени кү-сөдөр болгай. Улааас өскөн деп сураг база бар. Бодун амыдыралга көргүзүр ужуру-дун — дээп, даша чүгө бижип берген. Ийди сүрээздизилден оолдун кулактары ийб берген. Мурункуда хун даргалар аразында элээ маргышканы-мыс соонда — киж тымыгы-же, дагла чок аларган ашак-тын хооп бо олгаш хүлээлди бээр, кандыг эвэс хайгаарал көөр — деп дугурушкан.

Кышкы хун үшүндө-ле, дагла кышта, от-көзү өшкөн өгжө хой бригадир оолд ас-теп алгаш, ашак келген. Бу-дурлаан эрп кайаалап дөрт чус ажит дотелерин үндүрүп санаат, оолга хүлээлди бер-ген. Эни өгтө от салгаш, шай хайныларын ийкеш, даштыга үнүп келгенер.

Кадарчыга аш-чеч кылп бээр, арга сүме кадар каж-аан улуг киж тыппас болза, чүвенин байдалы хөдөөк хире болган. Суурда илел болу дег кижизилерин бирээш Хан-ды каалай. Барып, ону да-лап, деп, бригадир болуп ал-ган. Ол каады колхоз тургус-туруп кээри биек, хой каа-ды

рып, чаа тургузуган ферма-га савычыл, чакык, күсүк хо-уу ажыларынч үзүндө по-вардар-даа чораш илелдип кижизилерин бирээш болгай. Шинит Ужунчоа Хандынч чангыс огу өөренип чоруп барганда, каады ам чуну кы-дыр боор, барып чугалажыр дээш, бригадир айттыныкан.

Даг баарында оларга хой-ларын Дамчай чедир берген. Хойлар чымчак харын каски-лааш, төкпелдек сарыг ош-

Бир катан көжө хойларын колдоп кирип, кайаалааш. Дамчин өгтө кирип келген. Шажаанда ош шайн кудуу алгаш, элээ болгаш, дилим-ненип алган оол:

— Хойларын кайаалап ка-дым, утбай. Эртен эрте чедип кээр мен, ийди бар аага бар гап келдиш, максалы корга бербес иргилер бэ?

— Баргай-ла сен, олгум. Ийди кургалып каан мен, демги чолдак тоунуң база

сигенин кизирдер үе сон чип чорайнар. Харда эрп, чаа дилиг истери дээрге сырп каяна-чүвэ. Эртен дүне чо-раан бөрүлөр истери-даа чы-тылалар. Ону көргө, сеткиле аныч сүргей. Улааандаа бут доууп, шымынгалы келген. Те-ве дег даш кырынга ийе бер-геш, ыргалгалаан-даа, Ырныч аялгазы соок аларга ынаар-ла куду хемче, даглап башта-рыныче сыртыналар чыгыла-ны бээр. Дамчайын малчынып эгетүннүн баш-тайгы хуну ыдыг болган.

Дамдайны кадарчылар өскө, биче сеткилдиг. Хан-ды каадын арга-сүменин алы-нап, кылган ийг аш-чечин ийип тургаш. Дамчин кы-тын төс тоунун согу дилир үеде ийи ай иштинде хой ка-дарып келген.

Кара чажынаан кадарчылар өскө, биче сеткилдиг. Хан-ды каадын арга-сүменин алы-нап, кылган ийг аш-чечин ийип тургаш. Дамчин кы-тын төс тоунун согу дилир үеде ийи ай иштинде хой ка-дарып келген.

1967 чылда Дамчайтарга тө-рүү хойларын берген, Амыр

ХАРЫСАЛГА ЧОГУНДАН

Нийтинин малын баш са-нын өстүрүп, ону камгалап ажаары малчы бургууна кы-зымак ажылаан кол хамар-жыр. Ылыг турбузе чамдык сөкхөзтарын удурукчулары дүшөл-на кижилерге нийти-нин малын кадаргы тавар-гылаар бар. Оон түнелдизин олар ажылына эс харысала чок чоруп көргүзүп, малды чидирп, оорга алдыр, хой түнүтү өрө-самыгалаалыг бо-луп, күрүндө уугу когаралды чедип турар.

Алаа чижек кылдыр Тес-Хемде «О. Шынаа» сөкхөзтун бога мал кадарчыны Николай Кызыл-оолчун Чаш-болуу чута-лап болур. Ол 1978 чылда хойлар оорлаан даш Өвүр районга истелгеле тургаш, оон калдык документ чок чедип каарга «О. Шынаа» сөкхөзтун директору Д. Балчы-оол, доо-

тедия К. Шалык ажылаа ху-дөп ап, нийтинин малын ка-даргып каан. Ажылында төлөп чогуну ужурунган 29 ийекти ол чидирип алган. Сөкхөз 8344 рубль 80 копейк когаралды болган.

Ол-ла сөкхөзка 1977 чылда Кызыл хоорайдан тоаан, ыр-жым булуп дилеп чедө бер-ген Николай Черкашенин хой кадаргып каарга 30 хойу чидирген. Оон когаралы 1766 рубль 20 копейк болган. Черкашин өрөдө талевин чид-дө берген. Ам кайла барганын кым-даа билбес.

База, бир чижек. «Ынча-гаар» сөкхөзтун директору М. Сарыглар, доозеткин Д. Шамит Эрзин райондан чедип кел-ген, мурунда малчынаан чо-рааш өрө-самыгалаал кылган ийи улаа шийтирп чорал Б. Давалаа бугуруп, бога мал

кадаргып каан. Оон чөс-хола-зы улатпайн көсүтү берген. Арылгал тургаш, эркен чы-дан 22 бога малды чидирп, сөкхөзка 9966 рубль 87 ко-пейк когаралды чедирген.

Моон алгаш коорге чамдык сөкхөзтарын удурукчулары мал ажылында катрап ийип аларын эргелгей. Бү-биле көөр, улчумал кижизилер мал ажылында хүлээп алыр чижек-тер ам-даа бар-ды

